

CENTRALE VEILIGHEIDSDIENST

's-GRAVENHAGE, 18 April

#94-8.

Javastraat 68

Tel. { 119390
112782

No. 33035.

Bijlagen:

SECRET GEM. II.

Dict.:

Typ.:

Uw schrijven No.

dd.

Onderwerp: Tsjecho-slowakije.

← M. A. C.

Ik heb de eer Uwe Excellentie hierbij te doen toekomen een rapport, houdende de van communistische zijde geuite reacties op de bekende gebeurtenissen in Tsjecho-slowakije.

Gezien de zeer kwetsbare relaties waarvan een gedeelte van de in dit rapport verwerkte gegevens werden verkregen, moe ik in dit geval speciaal het zeer vertrouwelijke karakter van dit rapport onderstrepen.

DE DIRECTIE VAN DE CENTRALE
VEILIGHEIDSDIENST
/Kennis deze:

Aan Zijne Excellentie de Minister-President,
te
's-GRAVENHAGE.

J.G. Strabendon.

No.

Bijlagen:

Z E R G E H E I M .

Dict.: Typ.:

Uw schrijven No.

dd.

Onderwerp:

Over de reacties op de gebeurtenissen van 20 - 26 Februari 1948 in Tsjecho-Slowakije, hoofdzakelijk van communistische zijde in Nederland, veroorloof ik mij het navolgende onder de aandacht van Uwe Excellentie te brengen:

Onverdeelde instemming.

Zowel in het openbaar als in besloten kring hebben de leiders van de C.P.N. (De Waarheid) uiting gegeven aan hun onverdeelde instemming met de jongste staatkundige ontwikkeling in de Tsjecho-Slowakische Republiek. Opvallend is de uiteenlopende wijze, waarop zij in communistische en andere recente bijeenkomsten de gedragingen hunner Tsjechische geestverwanten hebben toegelicht. Als geheel poogt deze verdediging het accent te leggen op het onvoorwaardelijk legaal en democratisch karakter van de communistische praktijken, zoals deze in de kritieke week der beslissingen in Tsjecho-Slowakije konden worden waargenomen. Daarbij hebben de propagandisten der C.P.N. echter rekening gehouden met het in meerdere of mindere mate ontwikkelde onderscheidingsvermogen van hun auditorium. Men heeft bijvoorbeeld in intellectueel milieu de gebeurtenissen te Praag onverbloender voorgesteld dan in de vele vergaderingen voor een weinig kritisch gestemde menigte. Kennelijk was thans afgeweken van het gebruik om de woordvoerders scherp omschreven richtlijnen te verstrekken ten aanzien van het te behandelen onderwerp. De talrijke toespraken kenmerkten zich dientengevolge door een meer persoonlijk inzicht. Zij leverden bij onderlinge vergelijking soms markante, meest incidentele verschillen op.

Verklaring Dagelijks Bestuur der C.P.N.

Het Dagelijks Bestuur van de C.P.N. publiceerde een verklaring, waarin het zijn vreugde uitsprak over de schitterende overwinning, dank zij de vastberaden houding van de Tsjechische arbeiders, boeren en progressieve intellectuelen, onder leiding van Gottwald op de reactie behaald.

De partijleiding propageerde de stelling, zoals deze door het communistische propaganda-weekblad "Voorwaarts" tot uitdrukking is gebracht, n.l.:

Voor vooruitstrevende krachten - ook in ons land - zijn de gebeurtenissen, die zich gedurende de laatste weken in Tsjecho-Slowakije voltrokken hebben, van onschatbare betekenis. Langs democratische weg, steunende op de wil van het volk, werd een nieuw kabinet ge-

Aan Z.E. de Minister President,

te

's-GRAVENHAGE.

vormd door de communist Gottwald, bestaande uit ministers van allerlei richtingen. Uit overtuiging, of gedwongen door de wil van hun leden, daar zij anders het vertrouwen zouden verliezen, hielpen groeperingen mede om de crisis in een snel tempo op te lossen. En niet alleen de twaalf ministers, provocateurs en samenzweerders, maar ook de buitenlandse lakeien staan nu te koop.

Bij deze opvatting sloot ook de "Vrije Katheder" zich aan met deze conclusie:

Het staat dus vast, dat de crisis bewust door de rechtse partijen is geforceerd met de bedoeling een zakenkabinet zonder communisten te vormen.

Voor een kritisch gehoor.

Als een voorbeeld van de spaarzame voorlichting aan intellectuelen verstrekt, diene de 17 Maart 1948 onder auspiciën van de Amsterdamse studentenverenigingen "Pericles" en "Politeia" gehouden debatavond in een der zalen van de Gemeentelijke Universiteit.

Als inleiders fungeerden de directeur van het in de hoofdstad gevestigde Rijksbureau voor Oorlogsdocumentatie, Drs. L. de JONG, en de Amsterdamse communistische wethouder B.S. POLAK.

Drs. de JONG kwam in zijn betoog, nadat hij de ondemocratische weg, door het Tsjechische communisme gevolgd, had getoond, tot de gevolgtrekking: De communisten hebben de bewering van een ontdekte aanslag niet waar kunnen maken, nergens was terreur, de bevolking was volkomen passief door intimidatie. Er heerste een "Untertanen-mentaliteit" bij de bevolking.

Geen Russische maatschappelijke.

Wethouder POLAK onderkende in de gebeurtenissen van de laatste maanden geen Russische maatschappelijke, maar een natuurnoodzakelijke ontwikkeling in de maatschappelijke omwenteling.

In het thans zo scherpe vormen aannemend anti-communisme zag hij een front van de zwartste reactie. Hij becritiseerde in dit verband de N.V.P.-leider ROLLE en de Partij van de Arbeid. "Als men ons bestrijden wil door het scheppen van welvaart, dan zullen wij daarbij graag helpen. Wij willen graag overbodig zijn," aldus zeide hij o.m. De kern van Polak's rede, afwijkend van het betoog terzake van andere communistische sprekers in Nederland, lag aan het slot van de hier volgende passage van zijn inleiding: Wethouder Polak meende, dat de thans zo duidelijk naar voren tredende angst voor het communisme een erkenning inhoudt van machteloosheid tegenover eigen problemen der imperialistisch kapitalistische klasse, welke momenteel nog een groot deel van de wereld beheerst. "Door deze groep wordt niet gestreefd naar werkelijke vrede en welvaart; zij vreest en bestrijdt het communisme slechts omdat het haar heersende positie aantast. Later heeft dezelfde vijand (die in 1917 een interventie-leger tegen Rusland deed oprukken om de Sovjet-Unie te vernielen) kans gezien, nationaal-socialistische en fascistische legers te doen oprukken tegen de Sovjetstaat, maar ook deze poging tot het doen leegbloeden van Rusland, is mislukt." Als leidend principe stelde spreker zich, dat binnen het kapitalisme de sociale en economische moeilijkheden niet opgelost kunnen worden, terwijl dit in een socialistische gemeenschap wel mogelijk is, maar nog niet gedaan kan worden door de

druk van de vijand. Spreker achtte het heel normaal, dat de buurlanden van de Sovjet-Unie haar systeem overnamen en dat er een grote mate van samenwerking ontstond. Ook Tsjecho-Slowakije kende na de tweede wereldoorlog het begin van een ingrijpende sociale hervorming. Men streefde daarbij naar liquidatie van het grootgrondbezit en socialisatie van de belangrijkste industrieën. Deze wijzigingen zouden worden opgenomen in de nieuwe grondwet, welke begin 1948 klaar zou moeten zijn. Dit regeringsprogramma had de goedkeuring van de verschillende partijen.

Niet formeel democratisch.

Inderdaad werd met de wijziging van de grondwet een begin gemaakt, maar reeds spoedig bleek, dat de machtige klasse van grootgrondbezitters zich niet aan de regels van de democratie wenste te onderwerpen, de voorgenomen maatregelen saboteerde en sleutelposities in het machtsapparaat bezet hield. Toen deze tactiek aan de communistische partij duidelijk werd, meende ook zij, aldus wethouder Polak, niet langer formeel te kunnen blijven en maakte gebruik van de kabinetscrisis, daarbij gesteund door de vele demonstraties waaraan ook niet-communisten deelnamen. De sociale hervorming moest doorgang vinden. Wanneer men het gebeurde in Tsjecho-Slowakije dictatuur wenste te noemen, dan vroeg spreker zich af, wat democratie en wat dictatuur is. De burgerlijke democratie brengt vele onvolkomenheden; het ware Marxisme brengt een beperkte hoeveelheid dictatuur naast een bepaalde hoeveelheid vrijheid.

Het verloop der gebeurtenissen in Tsjecho-Slowakije was niet formeel-democratisch, zo constateerde dus de Amsterdamse wethouder. Deze uitspraak is te beschouwen als de uitzondering, welke de communistische regel bevestigt, die de jongste gebeurtenissen in Praag als bij uitstek wettig en democratisch stelt. De communistische sprekers in Nederland, uitgezonderd wethouder Polak, weken van die regel niet af.

Volksdemocratie.

In de openbare C.P.N.-vergaderingen gewijd aan de voorvallen in Tsjecho-Slowakije, werden nochtans soms merkwaardige uitspraken gedaan. Te Zwolle zeide J.H. van DORN over de volksdemocratie o.a.:

"De C.P.N. maakt gebruik van de parlementaire rechten en past ze ook toe, doch zij houdt ook rekening met de wil van het volk. In Tsjecho-Slowakije eiste het volk de nationalisering van de industrie en dit is gebeurd. In België, Frankrijk en Italië moeten de communisten uit de regering treden op bevel van Amerika. Dit zou in Tsjecho-Slowakije ook gebeuren, doch wij namen de leiding daar over".

Doelend op een geallieerde onderscheiding in 1945 verleend aan de verzetsman Gerben Ragenaar (voorzitter van de C.P.N. (De Waarheid), stelde L.W. SCHILDT, communistisch wethouder voor Rotterdam in een protestvergadering van de C.P.N. de vraag:

"In wie was de man die van generaal Eisenhower het grootkruis van verdienste heeft verworven? (Geroep: Koos Vorink). Nee, aldus spreker, die kreeg het kruis van IJmuiden en wij geven hem het heilige kruis na! "Ons is gevraagd, hoe onze houding zal zijn, als er weer een lode heil komt. Spr. vraagt of het Vijfandenpaot niet duidelijk tegen Rusland gekeerd is. (Geroep: Laat ze maar gauw komen)".

In dezelfde Rotterdamse bijeenkomst sprak het Amsterdamse gemeenteraadslid voor de C.P.L., Henk GORTZAK. Hij constateerde, dat de steen des aanstoets in Rotterdam Tsjecho-Slowakije is en in Amsterdam zijn het de Walvaants-comité's. Hoofdzak is, volgens spreker, echter, dat dit alles op "Befehl" van Truman gebeurt en wordt uitgevoerd door lieden, die niet anders kunnen zingen dan de "Marse-hallaise".

"De Communisten belijden de Marxistisch-Leninistische leer en staan daarnaast op het standpunt van de Amerikaanse vrijheidsstrijder Lincoln, n.l. een regering van en door het volk. De communisten juichen de ontwikkeling in Tsjecho-Slowakije en andere Oost-Europese landen toe, omdat duidelijk blijkt, dat het volk daar achter staat". Spr. noemde deze ontwikkeling een kleine stap verder naar welvaart en vrede, om dan te vervolgen:

"Er zijn geen communistische politieke delinquenten, maar de andere partijen hebben hun volijn, de Geer, Vorrink, Romme e.a. en hun partijen gingen op het kritieke ogenblik onder". Spr. ontkende daarom, dat de grens loopt tussen geloof en ongeloof, want men kan "gelovig" zijn land dienen of verraden. De communisten hebben evenwel hun partij, de partij die hen nooit in de steek laat en eenvoudige mensen tot de beste zonen en dochters van het Nederlandse volk maakt. Als het dan nodig is, weten deze mensen te sterven met op de lippen een vers, dat ze nooit geleerd hebben, n.l. "Den Vaderland getrouwe, blijf ik tot in den dood".

Een nieuwe tiende Mei.

Gortzak zeide het volgende antwoord te willen geven op de vraag wat de communisten zullen doen bij gelegenheid van een nieuwe tiende Mei: "Als leerlingen van Marx en Engels zullen zij zich ten sterkste verzetten tegen elke bezetting, die hier komt om de vrijheid te onderdrukken; en het verleden heeft bevestigd, dat de communisten deze opvatting waar maken. Daarom strijden de communisten dan ook thans weer uit alle macht om de dreigende Amerikaanse bezetting af te wenden. De Russen daarentegen zijn in de geschiedenis in tegenstelling met anderen nimmer als onderdrukkers opgetreden, wel als bevrijders. Denk bijv. aan de Mozakken. Wat de reactie thans als Russische agressie ziet, is niets anders dan dat Rusland zekerheid nodig heeft om in vrede zijn enorme oorlogsverliezen te boven te komen. De begroting voor Marine en Leger is in Rusland lager dan in 1938, terwijl de Amerikaanse elf maal zo groot is, als die van 1938. Gortzak besloot niet te zeggen, dat de communisten er voor zullen strijden, dat het Hollandse volk op Hollandse manier tot een vrij en welvend leven komt.

De geest van het verzet.

Uit beide toespraken - aan te vullen met talrijke andere voorbeelden - blijkt mede de opzet om te appelleren aan de verzetsgeest tijdens de oorlog, waaruit de oprechte vaderlandse gezindheid der communisten dient te worden afgeleid.

J.H. van BOKK wijde aan dit verzet tijdens een openbare filmvertoning van Radio-Werkend-Nederland bijzondere aandacht met betrekking tot het gebeuren in Tsjecho-Slowakije. "Ook daar, aldus deze spreker, heeft de partij van het verzet, dat is de communistische partij, pal gestaan. Zonder één druppel bloed vergieten is er de macht door de arbeiders overgenomen. De bewering dat Sovjet-troepen

aan de grens van Tsjecho-Slowakije hebben klaargestaan om in te grijpen, wordt door hem een leugen genoemd. De troepen, die in Praag handelend zijn opgetreden, zijn de voormalige B.S.-ers. Tsjecho-Slowakije heeft na de capitulatie van Duitsland zijn B.S. behouden en niet, zoals in Nederland, spoedig opgeruimd. Dit opruimen van de B.S. in Nederland werd door spreker gehekeld. De B.S. in Tsjecho-Slowakije is thans het leger, waarop de Tsjechen trots zijn. In België, Frankrijk en Italië zijn door de van buiten af gevoerde politiek de communisten uit de regering gezet. De stilte, die op dit ogenblik heerst, is niet de stilte van de angst, maar de stilte van de groei van het verzet. Straks zullen de omstandigheden bekend maken, waarom deze stilte er is geweest".

De leider van het Propagandabureau der C.P.N., Nico A. LOURER, sprak eveneens over de Tsjechische volksmilitie als de niet onthouden Binnenlandse Strijdkrachten (B.S.), die zorgde voor een onbloedige omwenteling. Lourer vergeleek de toestanden vóór de omkeer in Tsjecho-Slowakije met de huidige situatie in Nederland. Ook daar werden beloften gedaan, welke nimmer werden ingelost. De beloofde nationalisatie werd niet uitgevoerd. Verdeling van het grootgrondbezit vond niet plaats.

De Welvaartscomité's.

De heftige reacties van anti-communisten in Nederland op de houding van de C.P.N. inzake Tsjecho-Slowakije, zijn mede door de te vormen Welvaartscomité's gestimuleerd. In de communistische "Voorwaarts" is o.m. vastgesteld, dat deze comité's hun voedingssappen ontleenen aan de ontevredenheid, welke zich onder de heersende omstandigheden van grote groepen der bevolking meester maakt. Letterlijk luidt het:

"Zij willen deze ontevredenheid mobiliseren tot een machtig front tegen de anti-nationale Amerikaanse partij. Daarom is de werkzaamheid van de Welvaartscomité's niet beperkt tot verzet tegen de aanslagen op het levenspeil, tot het formuleren van eisen en het activeren van de bevolking ter vervulling van deze eisen. Hun werkzaamheid reikt verder. In deze comité's moet een systematische voorlichting plaats vinden. Zij moeten zich politiek ontwikkelen."

Ondanks het feit, dat Henk GORTZAK te Amsterdam op de eerste vergadering om te komen tot de oprichting van een buurtcomité verklaarde, dat de C.P.N. als zodanig niets uitstaande heeft met de comité's en Joop van SANTEN in een andere samenkomst mededeelde, dat het doel van de comité's is "de concretisering van de in het werkend volk van Nederland levende wensen en dat zij als het ware geboren waren uit de grote massa van deze wensen", blijkt uit het artikel in de "Voorwaarts" duidelijk wat de bedoeling met de oprichting van deze comité's is.

Trouwens, een door de communisten alom in den lande verspreid manifest onder de titel PRAAG.....DEN HAAG, laat geen twijfel over. In dit manifest geven de communisten hun lezing over het gebeurde in Praag, met de opwekking die weg ook hier te gaan.

Stenguncomité's.

In een verklaring van het hoofdbestuur van het N.V.V., wordt gezegd:

Deze comité's zijn bedoeld als een nabootsing van de actie-comité's, die in Tsjecho-Slowakije door dreiging met wapengeweld tegen hun medeburgers en mede-arbeiders de communistische staatsgreep hebben mogelijk gemaakt.

Verder wordt de wens tot uitdrukking gebracht, dat geen lid van het N.V.V. enigerlei medewerking aan de communistische "stengun-comité's" verleent.

Geen lastgeving van Moskou.

De C.P.N. ziet de gevaren van deze terugslag. Tijdens een openbare vergadering van het Welvaartscomité Amsterdam (18-5-'48) zeide Jaap ERANDSBURG, leider van het Bedrijfsbureau der Partij:

"Men poogt door een leugencampagne de Welvaartscomité's in discrediet te brengen. Men zegt, dat deze zijn gesticht op last van Moskou of dat deze zijn gesticht in verband met de ontwikkeling in Tsjecho-Slowakije. Maar de feiten zijn, dat onze C.P.N.-raadsfractie met enkele anderen reeds tot de oprichting van de comité's besloten toen er nog geen sprake was van een ommekeer in Tsjecho-Slowakije". Andere zagslieden der C.P.N. verwezen voor de gehoorde van deze comité's naar het Eerstcongres der C.P.N. in December 1947, dat het definitieve besluit nam om tot oprichting van deze Welvaartscomité's te geraken.

Het Cominform.

Het feit, dat overeenkomstige comité's, op communistisch initiatief in andere Europese landen (Italië, Frankrijk, België, de oostelijke zone van Duitsland) verrijzen, duidt evenwel op de waarschijnlijkheid van een centraal geleide campagne, mogelijk met behulp van het Communistisch Informatiebureau te Belgrado (Cominform), dat sedert September 1947 officieel aanschijn kreeg.

Te Arnhem sprekende trok J.H. van BOMM een parallel tussen de gebeurtenissen in de Sovjet-Unie in 1917 en de huidige in de Oost-Europese landen, waar in beide gevallen het volk de kapitalistische overheersing voorkwam. Hij noemde zulks voor de recente gebeurtenissen een van de verdiensten van het evengenoemde Cominform.

Tegenstrijdigheden.

Terwijl het communistische propagandabladd "Voorwaarts" vaststelde, dat deze Welvaartscomité's zich politiek moeten ontwikkelen, constateerde o.a. de C.P.N.-leider W. van NIEK te Amsterdam, dat de Nationale Welvaartsbeweging geen politieke actie van de C.P.N. is, welke deze z.i. ook niet nodig zou hebben. Enige propagandisten van de C.P.N., onder wie de Amsterdamse wethouder L. SEEGERS, hebben in aanvulling op de mededelingen betreffende de Tsjechische B.S. (volksmilitie) opgemerkt, dat "onze Welvaartscomité's" niet te vergelijken zijn met die staatscomité's van actie in bedoeld land.

De A.N.F.V.'er Nico LUIRINK, lid van de Amsterdamse gemeenteraad voor de C.P.N., ging daar dieper op in. Hij verklaarde, dat er een principieel verschil bestond tussen de Welvaartscomité's en de Comité's van actie in Tsjecho-Slowakije. De laatste waren er ten einde steun te verlenen aan de Regering. Zij hebben medegeholpen de voorgenomen staatsgreep van de reactionnaire elementen te doen mislukken. Maar de Welvaartscomité's hier zijn en worden helemaal niet opgericht om de regering steun te verlenen maar om haar aan het verstand te brengen, dat de toestand onhoudbaar is geworden. Er is geen vergelijking mogelijk tussen de Welvaartscomité's en de Comité's van actie. De Welvaartscomité's zijn geen stengun-comité's, zoals zij door de F.v.d.A. zijn genoemd. De stengun-comité's van Vrijwillige Hulppolitie en B.V.L. moeten, volgens Luirink, in de rijen van de F.v.d.A. gezocht worden.

Geen staatsgreep.

"Wij strijden, maar niet met stenguns, wij hebben ook geen staatsgreep op het oog en wij werken niet op gezag van een ander land, wij zijn Nederlanders, die werken voor Nederland", aldus formuleerde de reeds eerder genoemde W. van WIJK te Amsterdam zijn standpunt, dat elders ook door andere communisten in dezelfde geest was geuit.

Vreesaanjaging.

In een openbare debatvergadering der C.P.W. te Voorst gaf de C.P.W.-bestuurder J.H.J. Van 't REVE, de luttele belangstellenden in overweging goed uit te kijken, daar Rusland momenteel reeds veel dichterbij was dan 25 jaar geleden, omdat ze nu in Berlijn konden beginnen om zich in westelijke richting te begeven.

Nico A. HOURER, leider van het Propagandabureau der C.P.W., heeft reeds enige malen het middel der vreesaanjaging (de Russen zijn nabij!) gebruikt in openbare vergaderingen, o.a. in Februari 1948 in het Noorden des lands en d.d. 24 maart 1948 te Zeist. Aldaar zei hij o.m., dat de arbeiders in een heilige kruistocht eemaal de bevrijding van het proletariaat zouden bewerkstelligen. Hij gewaagde in dat verband van de landen in East-Europa, en noemde, met een variant op het bekende gezegde van Kullatuli, deze landen een "gordel van vuurrode robijnen, welke zich slingert van de Poolzee tot de Middellandse Zee". Hourer zeide er heilig van overtuigd te zijn, dat op 18 April a.s. ook Italië zich bij deze gordel zou aansluiten. Van het Marshallplan zei spr., dat het mes voor Amerika aan twee kanten sneed, aangezien door de hulpverlening aan Europa tevens een stootblok zou worden gevormd tegen Rusland. Amerika leverde hij een toekomstige oorlog met Rusland de wapenen, Engeland de officieren en het overige Europa de manschappen. Hourer roemde echter de sterkte van de Russische legers, welke volgens hem al aan de Noordzee zouden staan nog voordat de Amerikaanse vliegtuigen benzine hadden ingenomen en de Amerikaanse schepen onder stoom waren.

Beroep op sociaal-democraten.

De kopstukken der Communistische Partij van Nederland probeerden hun invloed ook met andere middelen als de hierboven aangeduide te vergroten. Zij trachten hun front - zij het wellicht slechts tijdelijk - ook politiek te verbreden. Dit bleek d.d. 23-3-1948 ter openbare protestvergadering te Amsterdam in de Apollo-hal, waar tienduizend personen, van wie 20% vrouwen, werden toegesproken. Aanleiding voor deze bijeenkomst was de positie der communistische fractie in de hoofdstedelijke gemeenteraad. Berend BLOKZIJL, landelijk voorzitter der E.V.C., en Paul de GROOT, Algemeen Partijsecretaris, waren de voornaamste sprekers. Berend Blokzijl wakte de socialistische onder de aanwezigen op, toch in te zien, dat het niet gaat om de communisten, doch dat het een aanval is, welke de reactie inzet op het levenspeil der arbeiders. De E.V.C. heeft door de communistische wethouders in Amsterdam overleg gekregen met het Gemeentebestuur. Wanneer deze wethouders uit het College van B. & W. verdwijnen, verdwijnt ook tegelijkertijd het overleg van de E.V.C. met dat college". De rede van deze spreker was er blijkbaar op gericht, om de Sociaal-Democraten in de P.v.d.A. sympathiek te doen stemmen tegenover de communisten. Evenals Berend Blokzijl bewerkte ook Paul de GROOT de S.D.A.P.'ers in de P.v.d.A. Hij wees op de prachtige samenwerking tussen Gottwald en Bierlinger in Tsjecho-Slo-

wakige. Door deze samenwerking heeft men in dat land de reactie de deur uit kunnen smijten. "Laten wij doen zoals zij: de fabrieken aan de arbeiders; de grond aan de boer en de kapitalisten aan de deur".

Vervolgens wees deze spreker op de aanvankelijk door de P.v.C.A. tegenover de communisten aangenomen welwillende houding in de Provinciale Staten van Noord-Holland en in de Gemeenteraad te Groningen. Vanwaar thans ineens deze ommezwaai? Deze is ontstaan na het tekenen van het Vijf-mogendhedenpact te Brussel en hieruit blijkt, dat wij thans marionetten van Wallstreet zijn geworden, concludeerde Paul de Groot.

Lateriële belangen.

Sommige kopstukken der C.P.N. (o.a. de Amsterdamse wethouder Polak) poneerden de stelling, dat de aanwezigheid van communisten in de bestuurscollege's, economische verslechteringen, zoals verhoging der tarieven van gemeentebedrijven e.d., had voorkomen. De communistische wethouders en andere bestuurders, wier verdwijning men thans eiste, zouden, volgens Polak, kans hebben gezien hun invloed tot nu toe zodanig te gebruiken, dat belangrijke wijzigingen, welke de regering wenste, niet waren doorgevoerd. Ook was het de communisten door hun macht in de raad mogelijk geweest pressie te oefenen op de leden van de Partij van de Arbeid. Hetgeen thans in Amsterdam gebeurde (de eis aan communistische wethouders om hun zetels ter beschikking te stellen), moest volgens Polak niet worden gezien als iets van plaatselijk of landelijk karakter. Het hield z.i. verband met het wereldgebeuren. De tweede communistische wethouder in de hoofdstad, L. SEEGERS, merkte in een oprichtingsbijeenkomst voor een welvaartscomité te Amsterdam o.a. op: "Men noemt ons landverraders, omdat we sympathiseren met de Sovjet-Unie; dat laatste is waar, dat is geen geheim meer. Wij zouden opdrachten krijgen uit Moskou, alsof Moskou het niet druk genoeg heeft met z'n eigen zaken". Het betrekking tot een mogelijke verwijdering van communistische wethouders en leden van Gedeputeerde Staten, zeide Seegers: "Maar we zijn niet gebrand op onze zetels; wij zijn daar neergezet door de arbeiders, de strijd gaat verder; met behulp van die arbeiders komen we spoedig terug!".

Bijval van de Eenheids Vak Centrale.

De E.V.C. tracht de schijn van politieke onafhankelijkheid te bewaren bij de beoordeling van de gebeurtenissen in Tsjecho-Slowakije. Men hield zich overigens in openbare vergaderingen met deze kwestie vrijwel niet bezig. In de praktijk wijken de betreffende uitspraken van woordvoerders dezer communistische mantelorganisatie geenszins af van het bekende standpunt der C.P.N.

"Wij zouden even verheugd zijn wanneer de arbeiders in Engeland het kapitalisme overwonnen. Wij hebben recht om te juichen, wanneer de arbeiders het kapitalisme omverwerpen", zei J.J.P.H. ter WOLBERG op een openbare E.V.C.-bijeenkomst te Amersfoort.

Berend BLONKIJL gaf in diezelfde vergadering uiting aan zekere beduchtheid.

"Men zal in de toekomst ernstig samenspannen om de Nederlandse arbeiders te beroven van de E.V.C. Men wil de gehele vernietiging van het strijdend gedeelte van de E.V.C. De kapitalistische samenleving voelt zich voortdurend bedreigd door de strijdende arbeidersklasse. De scheldkanonnades beginnen los te breken. Bij het E.V.C.

is reeds het begin door ons te verwijten, dat wij vanuit Moskou gefinancierd worden. Met U schrap kameraden, er zal in de naaste toekomst veel van U gevergd worden. Men zal pogen de stoottroepen van het leger van de arbeid uiteen te doen jagen".

De mislukte 24
uurs-staking in
Amsterdam.

De C.P.N. wilde te Amsterdam met een algemene proteststaking van een etmaal door de bedrijven laten antwoorden op het tegen haar vertegenwoordigers gerichte politieke offensief. Dit plan is op een fiasco uitgelopen. In totaal hebben op de daarvoor gekozen 24ste Maart 1948 slechts een tweeduizend arbeiders gestakt. In de Amsterdamse havenbedrijven waren er op een totaal van 4000 man 500 stakers. Bij de British-American Tobacco Company legden 450 jeugdige personen van de totaal 576 arbeiders het werk die dag neer. Voor zover bekend is geworden heeft het gemeentepersoneel van Amsterdam, merendeels georganiseerd in de E.V.C. en waarvan omstreeks 1500 man deel uitmaken van de afdeling Overheidspersoneel C.P.N., niet aan de staking deelgenomen.

De rol van het
A.N.J.V.

Het bestuur van het Algemeen Nederlands Jeugd Verbond (A.N.J.V.) was in de actie betrokken en had aan zijn leden een schriftelijke mededeling doen toekomen, waarin hun opdracht werd gegeven tot staking aan te zetten in een in die mededeling met name genoemd bedrijf, waarin jongelui werkzaam zijn (confectie-ateliers, sigarettenfabrieken, e.d.). Voor het niet-slagen van een staking werden die leden verantwoordelijk gesteld. Een deel van deze leden was gedeeltelijk in uniform gekleed (z.g. Lponbrigade).

Politieke staking
als stok achter de
deur.

Het Amsterdamse raadslid Henk Gortzak zou trachten in de gemeenteraadzitting van Woensdag 24 Maart 1948 de motie ingetrokken te krijgen, waarin de heren L. Seegers en B. Polak werden uitgenodigd hun zetels in het college van B. en W. van Amsterdam ter beschikking te stellen. De algemene staking op die dag was bedoeld om kracht bij te zetten aan de communistische eis. Voorts zouden grote groepen arbeiders langs het stadhuis moeten defileren op het tijdstip dat de wethouderskwestie in de gemeenteraad aan de orde werd gesteld.

Van het voorbijtrekken van protesterende arbeiders is niets terechtgekomen.

En week later, in de raadsvergadering van Woensdag 31 Maart 1948, werd de desbetreffende motie met 29 tegen 14 stemmen (die der C.P.N.-leden) aangenomen.

De C.P.N. heeft zich, toen de mislukking der staking evident werd, van haar eigen stakingsinitiatief gedistancieerd. De C.P.N.-propagandist J.H. van BOMK ging zelfs zo ver, in het openbaar vast te stellen, dat de Partij met de staking van 24 Maart 1948 niets uitstaande heeft gehad. Bezelfde partijman had het in besloten kring der C.P.N., ten overstaan van een groot gezelschap, d.d. 24 Maart betreurd, dat de vergaderde C.P.N.'ers niet eens even een kijkje konden gaan nemen in Amsterdam, waar duizenden kameraden demonstreerden voor hun rechten.

Overleg met
bedrijfskernen.

Tevoren, d.d. 21 Maart 1948, pleegde de C.P.N., volgens zeer vertrouwelijke berichtgeving, overleg met 36 bedrijfskernen te Amsterdam om tegen een voorstel tot uitsluiting van de communistische wethouders te ageren door middel van resoluties, welke de bedrijven aan de Raad diensdichte zenden.

Vorbereiding der stakingsactie.

In de avond van 22 Maart werden, eveneens strikt vertrouwdelijk, vervolgens door het C.P.N. Districtsbestuur, de vertrouwde leden in de z.g. Waarheidswinkels in de hoofdstad bijeengeroepen. Aan hen werd door een vertegenwoordiger van het Districtsbestuur het plan om een staking te proclameren, kenbaar gemaakt en ~~hen~~ vervolgens opdracht gegeven zich in de vroege morgen van de 24e Maart naar een met name genoemd punt in de resp. afdelingen te begeven, teneinde daarop naar de diverse in die afdelingen gelegen bedrijven te trekken, c.g. toegangswegen af te zetten om de arbeiders te beletten aan de arbeid te gaan.

Revolutionnaire gezindheid.

Onmiskenbaar springen de revolutionnaire gezindheid en praktijken der C.P.N., mede gelet op vorenstaande uitslatingen van openbare en geheime aard, in het oog. Uit tactische overwegingen verdoezelt de C.P.N. in het openbaar haar belangrijkste doelstelling: het streven naar de dictatuur van het proletariaat. Haar unanieme lofprijzing van de communistische praktijken in Tsjecho-Slowakije toont aan, dat deze revolutionnaire doelstelling niet is prijsgegeven.

In het openbaar hebben de communisten hier te lande met nadruk gewezen op het wezenlijke verschil tussen de Welvaartscomité's, welke zij in Nederland willen oprichten, en de bewapende Comité's van Actie in Tsjecho-Slowakije. Uit betrouwbare informatie dezerszijds kwam naar voren, dat een bekende partijfunctionaris der C.P.N. in een vertrouwelijke partijvergadering in een der grote bevolkingscentra scherpe critiek op de laksheid in de Partij oefende. Vele kameraden moesten volgens hem maar eens een voorbeeld nemen aan de Partij van de Arbeid, die de betekenis van de Welvaartscomité's beter heeft begrepen dan menig partijgenoot, getuige haar betiteling ervan als stenguncomité's.

De Nederlandse communisten hebben zich in het openbaar juist beijverd om het agressieve karakter van deze Welvaartscomité's reeds bij voorbaat te loochenen. Aan deze nog op zich zelf staande kwalificatie mag dan ook voorschandts geen al te grote betekenis worden toegekend. Zij kan echter mede een aansporing zijn om de gedragingen der Welvaartscomité's scherp in het oog te blijven houden. Het is immers opvallend, dat de C.P.N.-leiders hun bewondering voor het effectieve optreden van de Tsjechische Comité's van Actie geenszins hebben verheimelijkt.

Uitzendingen van Radio Moskou.

Te dien aanzien verdienen de uitzendingen in de Nederlandse taal van Radio-Moskou over de gebeurtenissen in Tsjecho-Slowakije speciale aandacht. Ze kunnen, qua toon en inhoud, met de communistische commentaren in Nederland worden vereenzelvigd. De omroepster zeide d.d. 26-2-'48 o.a.: "De gebeurtenissen in Tsjecho-Slowakije zijn een slag in het gezicht der reactionnaire groep. De afgetreden ministers zijn verraders van het nationale front". Op 9 Maart 1948 luidde het: "De nieuwe regering Gottwald is bevrijd van de rechtervleugel, die besluiten saboteerde."

Deze beweringen werden door de C.P.N. klskkeloos overgenomen.

In industriële centra van ons land wordt bij voorkeur met bewondering gerept van de communistische praktijken van revolutionnaire aard.

Op 25 Maart 1948 sprak Jan HAKEN, C.P.N.-bestuurder en

Tweede Kamerlid, te Hengelo over nationalisatie van bedrijven en verdeling van het grootgrondbezit in Tsjecho-Slowakije onder de kleine boeren. Hij stelde de vraag: "Is dat wat bijzonders? Ik wilde, dat wij hier in Nederland ook reeds zover waren. Het de bedrijven is nu eveneens korte metten gemaakt en ik wilde, dat wij hier in Hengelo ook zover waren en dat mijnheer Stork aan de deur van zijn fabriek stond en de arbeider er in. Maar laten ze er rekening mee houden, ook hier komt het zover en dan zullen wij gezamenlijk als democratische arbeiders de vruchten van ons werken plukken. Ik ontzeg een ieder het recht, kritiek uit te oefenen op de Tsjecho-Slowakische arbeiders, die thans hun rechten verkregen hebben. Alleen spijt het mij, dat het hier in Nederland nog niet zover is, maar reken er op, ook hier komt het zover".

Verbod van de
C.P.N. ongewenst
geacht.

Het eventueel verbieden van de C.P.N. (De Waarheid) naast in verschillende politieke en andere kringen van Nederland een onderwerp van discussie uit. De voorzitter van de Communistische Partij van Nederland, Gerben WAGENAAR, stelde deze kwestie aan de orde in een toespraak, d.d. 11 maart 1948 te Elaricum gehouden in een openbare vergadering der Partij. Wagenaar zeide over het verbieden van de C.P.N. een artikel te hebben gelezen in "De Tijd" van 11-3-1948. Spreker deed uitkomen, dat het verbieden van de C.P.N. uitgesloten moet worden geacht in een democratisch land als Nederland. Hij beriep zich te dien aanzien op de Wet Vereniging en Vergadering. Door een partijgenoot werd aan Wagenaar de vraag gesteld of de C.P.N. nog wel kon samengaan met de F.v.d.A. na de gebeurtenissen in Indonesië en of het niet wenselijk ware, dat de C.P.N. in Nederland zou worden verboden. Dan zou blijken, dat de C.P.N. een revolutionair karakter draagt. Hierdoor zou zij meer kracht kunnen ontplooiën. Wagenaar achtte samenwerking met de F.v.d.A. wel mogelijk, wanneer dezelfde idealen werden nagestreefd. Hij liet in zijn antwoord verder uitkomen, dat het niet gewenst was de C.P.N. te verbieden, omdat zij de werkers van deze tijd verenigt en zij het volk moet inlichten omtrent verschillende wantoestanden, hetgeen niet mogelijk zou zijn, wanneer de C.P.N. verboden werd.